

Nr 95.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1928—1929 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner: given Stockholms slott den 17 februari 1928.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härned föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

N. J. F. Almkvist.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 17 februari 1928.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Almkvist anför härefter:

Jag anhåller nu att få för Kungl. Maj:t anmäla frågan om beredande av dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1928—1929 åt de präster, som fått sina löneförmåner reglerade genom 1910 års prästerliga avlöningsslagar.

Det torde därvid vara lämpligt att till en början erinra om gällande bestämmelser i ämnet.

Dyrtidstillägg åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat m. fl. prästmän.

De grundläggande stadgandena rörande prästernas dyrtidstillägg finnas intagna i den med riksdagen och kyrkomötet utfärdade lagen den 30 augusti 1918 (nr 724) angående krigstidsunderstöd åt präster i nyreglerade pastorat samt åt vissa extra ordinarie präster och innehavare av prästerliga emeritilöner.

Angående sättet för gäldandet av krigstidsunderstödet föreskrives i lagen, att dylikt understöd åt kyrkoherdar, komministrar och ständiga adjunkter skall för varje pastorat, såvitt angår dess prästerskap, bestridas, i den mån sådant erfordras, medelst församlingsavgifter och övriga till prästerskapet anslagna avlöningstillgångar, på sätt och i den ordning 11 § första mom. samt 19 och 20 §§ lagen om reglering av prästerskapets avlöning stadga. Har för bestridande av, jämte avlöning, krigstidsunderstöd åt nu nämnda präster såsom församlingsavgifter inom ett pastorat utdebiterats sammanlagt större belopp än som motsvarar 6 öre för varje helt eller påbörjat tiotal kronor av pastoratets hela inkomstbelopp, skall ersättning av kyrkofondens medel beredas pastoratet för det överskjutande beloppet. Krigstidsunderstöd åt adjunkt i egentlig bemärkelse samt åt innehavare av prästerlig emeritilön skall i sin helhet gäldas ur kyrkofonden.

I lagen meddelas vidare, bland annat, den bestämmelsen, att kyrkofonden ej får för något år i vidsträcktare mån tagas i anspråk för gäldande av krigstidsunderstöd än som motsvarar fondens återstående överskott för närmast föregående kalenderår, sedan samtliga fonden eljest åliggande utgifter blivit bestridda.

Genom lag den 22 april 1921, nr 192, har ett tillägg till denna bestämmelse gjorts av innehåll, att, därest med iakttagande av angivna begränsning skäligt krigstidsunderstöd icke kan beredas prästerskapet, då må, där särskilda skäl föreligga, för ändamålet användas jämväl ytterligare belopp, icke överstigande den kapitalökning, fonden intill närmast föregående kalenderår vunnit efter den 31 december 1918.

Vad kontraktsprostarna beträffar, bereddes möjlighet till dyrtidstillägg först genom lagen den 19 november 1920, nr 844, angående dyrtidstillägg åt kontraktsprostar.

De närmare bestämmelserna om prästernas dyrtidstillägg under ekklesiastikåret 1927—1928 återfinnas *dels* i kungörelsen den 18 juni 1927 (nr 294) angående dyrtidstillägg åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, *dels* i kungörelsen samma dag (nr 295) angående dyrtidstillägg åt innehavare av prästerliga emeritilöner, *dels ock* i kungörelsen den 18 juni 1926 (nr 289) om tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg åt extra ordinarie prästmän, vilka åtnjuta sjukledighetsarvode.

Enligt förstnämnda kungörelse äga följande prästerliga befattningshavare uppbära dyrtidstillägg, nämligen:

1) kyrkoherdar och komministrar, för vilka lönereglering, fastställd enligt lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning, trätt i tillämpning;

2) s. k. ständiga adjunkter i nyreglerade pastorat;

- 3) adjunkter i egentlig bemärkelse;
- 4) stifts- och kontraktsadjunkter m. fl., där ej Kungl. Maj:t för särskilt fall annorlunda förordnat, samt
- 5) kontraktsprostar.

Vid de i punkterna 1) och 2) avsedda befattningar utgår dyrtidstillägg jämväl under den tid, då prästerskapets änke- och pupillkassa på grund av bestämmelserna i kungörelsen den 17 december 1926 (nr 528) uppstår behållen inkomst av sagda befattningar.

Till de nu omförmälda prästmännen utgår dyrtidstillägget under form av *procentuellt tillägg*, utgörande 32 procent av de med befattningen i fråga förenade kontanta avlöningsförmånerna, dock högst å 7,800 kronor, varjämte till befattningshavare, vilken vid ingången av ecklesiastikåret på grund av försörjningsplikt underhöll barn under 16 års ålder, utgår ett fast tillägg av 60 kronor för år räknat för varje dylikt barn, s. k. *barntillägg*.

De sålunda fastställda grunderna för bestämmandet av dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1927—1928 åt de i tjänst varande prästmännen avvika i någon mån från dem, som varit gällande i fråga om statens befattningshavare under motsvarande tidsperiod.

Med hänsyn till de säregna grunder, efter vilka det ordinarie prästerskapets löner utmätas, samt de regler, som gälla för bestridandet av kostnaden för det till samma prästmän utgående dyrtidstillägget, ansåg man, då systemet med så kallad glidande skala började användas för statstjänstemännens del, icke lämpligt att övergå till samma system beträffande de i tjänst varande prästmännen. Dessas dyrtidstillägg har därför även under ecklesiastikåren 1919—1928 utgått efter ett system med fixa belopp. För att bereda möjlighet att under löpande ecklesiastikårs lopp vidtaga eventuellt nödig jämkning i det prästerna tilldelade dyrtidstillägget har emellertid Kungl. Maj:t erhållit bemyndigande att, därest det grundtal, i förhållande vartill statstjänstemännens dyrtidstillägg beräknades, under året bleve föremål för ändring, förordna, att det till prästerna utgående tillägget skulle undergå skäligen jämkning. Med anledning härav har för nämnda ecklesiastikår stadgandet om tilläggets storlek formulerats på sådant sätt, att bestämmelsen förklarats skola gälla allenast tills vidare och intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnade. Under ecklesiastikåret 1927—1928 har någon ändring av prästernas dyrtidstillägg icke vidtagits.

Med hänsyn till de naturaförmåner och tjänstbarheter, som tillförsäkrats en stor del av prästerskapet i samband med de förutvarande bostadsbostälernas utarrendering, och vilka givetvis i ett flertal fall medfört en ej oväsentlig lättnad i dyrtidens tryck, har det beträffande ecklesiastikåret 1918—1919 och senare ecklesiastikår ansetts skäligt, att de i tjänst varande prästernas dyrtidstillägg bleve föremål för någon nedsättning i jämförelse med statstjänstemännens. För de senaste ecklesiastikåren har det till prästerna utgående tillägget utmätts så, att det skulle komma att ligga omkring 3 procent under statstjänstemännens. Ifrågasvarande jämkning har ansetts lämpligen böra drabba enbart det procentuella tillägget.

Övriga avvikelser från de för statstjänstemännen gällande bestämmelserna, vilka avvikelser i regel varit föranledda av hänsyn till det egenartade prästerliga avlöningssystemet, torde icke vara av beskaffenhet att behöva särskilt beröras.

Efter denna återblick på de bestämmelser, som reglera prästernas dyrtidstillägg under nu löpande ecklesiastikår, ber jag få övergå till frågan om beredande av dyrtidstillägg för ecklesiastikåret 1928—1929.

I likhet med vad tidigare varit fallet synes beträffande det till prästerna under ecklesiastikåret 1928—1929 utgående dyrtidstillägget såsom allmän regel böra gälla, att de grunder, som kunna komma att fastställas för utmätande av statstjänstemännens dyrtidstillägg för motsvarande tidrymd, böra i tillämpliga delar vara normerande jämväl för prästernas dyrtidstillägg.

Nu gällande allmänna bestämmelser i fråga om de grunder, efter vilka statstjänstemännens dyrtidstillägg utmätas, äro meddelade i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) med däri genom kungörelse den 18 juni 1926 (nr 270) gjorda ändringar.

I sitt anförande till statsrådsprotokollet över finansärenden den 4 januari 1928 beträffande för flera huvudtitlar gemensamma frågor har statsrådet och chefen för finansdepartementet under 5. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. ansett övervägande skäl föreligga att vid beräkandet av dyrtidstilläggen för budgetåret 1928—1929 utgå från en medelkostnadsindex av 171. Då jämlikt § 3 av ovanberörda kungörelse den 15 juni 1923 (nr 265) dyrtidstillägget — utom i vissa i kungörelsen vidare angivna fall — utgår å den för månad uppburna avlöningen efter ett procenttal, motsvarande hälften av det utav Kungl. Maj:t fastställda talet för levnadskostnadsökningen och i förekommande fall avjämnat till närmast lägre hela tal, skulle procenttalet för budgetåret 1928—1929 för befattningshavare i statens tjänst med oreglerade löner kunna beräknas till 35.

Prästernas dyrtidstillägg är, såsom förut nämnts, så avvägt, att procenttalet för dyrtidstillägget beräknats ligga tre enheter under procenttalet för det tillägg, som samtidigt utgår till statstjänstemän med oreglerade löner. Med hänsyn härtill skulle prästernas dyrtidstillägg för ecklesiastikåret 1928—1929 böra beräknas till 32 procent eller till samma procenttal som för innevarande ecklesiastikår. Liksom tidigare torde böra föreskrivas, att denna bestämmelse skall gälla under ecklesiastikåret 1928—1929 tills vidare och intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnar.

Tidigare har jag lämnat en kortfattad redogörelse för de i tjänst varande prästmän, som enligt kungörelsen den 18 juni 1927 (nr 294) skola uppbära dyrtidstillägg. Härutinnan synas inga ändringar vara av behovet påkallade för ecklesiastikåret 1928—1929.

Härefter torde jag något få beröra frågan om de löneförmåner, å vilka dyrtidstillägg skall beräknas.

Enligt nyssberörda kungörelse, till vilken jag här för övrigt tillåter mig att hänvisa, skall procentuellt tillägg beräknas å nedannämnda slag av löneförmåner:

1) för *kyrkoherdar* och *komministrar* å lön, ödebygdstillägg, ålderstillägg, hyresersättning, skjutsersättning och tillfällig löneförbättring;

2) för *ständiga adjunkter* å adjunktsarvode (såväl grundbelopp som ålders-tillägg), ödebygdstillägg och tillfällig löneförbättring;

3) för *adjunkter i egentlig bemärkelse* å adjunktsarvode (såväl grundbelopp som ålderstillägg och förhöjning i arvode), ödebygdstillägg, vikariearvode och tillfällig löneförbättring;

4) för *stifts- och kontraktsadjunkter m. fl.* å av Konungen bestämt arvode (såväl grundarvode som ålderstillägg), ödebygdstillägg och tillfällig löneförbättring;

5) för *kontraktsprostar* å kontraktsprostarvode och tillfällig löneförbättring. Procentuellt dyrtidstillägg beräknas icke å följande avlöningsförmåner och ersättningar:

lönetillägg enligt lagen den 17 december 1926 (nr 526);

sådan förhöjning av lön, som omförmäles i 10 § lagen om reglering av prästerskapets avlöning, sådant detta författningsrum lyder enligt lagen den 19 november 1920 (nr 769);

resanslag enligt lagen den 21 november 1925 (nr 449);

skjutsbidrag, som utgår med stöd av stadgandet i 6 § 9 mom. lagen om kyrkofond; samt

den förhöjning av 60 kronor i adjunkt i egentlig bemärkelse tillkommande arvode, som utgår i vissa närmare angivna fall.

Under tid, då prästerskapets änke- och pupillkassa uppbär behållen inkomst vid kyrkoherde-, komministers- eller ständig adjunktsbefattning, beräknas procentuellt tillägg å de löneförmåner av ovan under 1) och 2) omförmäلت slag, som utgå under ifrågavarande tid.

De för löpande ecklesiastikår gällande föreskrifterna i här ifrågavarande hänseenden synas böra oförändrade gälla jämväl för ecklesiastikåret 1928—1929.

Jag övergår härefter till frågan om dyrtidstillägg åt innehavare av prästerliga emeritilöner.

Sedan emeritilönerna genom lagen den 18 mars 1927 (nr 55) om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ i emeritilönelagen den 9 december 1910 undergått vissa förhöjningar, äro dessa löner numera att jämställa med s. k. nyreglerade pensioner. På grund härav vidtogos för ecklesiastikåret 1927—1928 motsvarande nedsättningar i de till emeriti utgående dyrtidstilläggen. De närmare bestämmelserna rörande dyrtidstilläggen för nämnda ecklesiastikår finnas intagna i förutberörda kungörelse den 18 juni 1927 (nr 295).

Enligt denna kungörelse utgår dyrtidstillägget under form av procentuellt tillägg och barntillägg.

Procentuellt tillägg beräknas med ledning av det tal, som anses motsvara den efter ingången av augusti månad 1914 inträdda levnadskostnadsökningen. Såsom sådant tal skall för varje kvartal av vederbörande ecklesiastikår gälla det tal, som under samma kvartals första månad äger tillämpning i fråga om beräkning av dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer.

Procentuellt tillägg utgår i förhållande till ett för kvartal beräknat tilläggsunderlag samt efter ett procenttal, som med 16 enheter understiger hälften av talet för levnadskostnadsökningen och som i förekommande fall avjämnas till närmast lägre hela tal.

Tilläggsunderlaget utgöres av den på kvartalet belöpande delen av emeritilönen, dock högst 1,200 kronor.

Innehavare av eremitilön, vilken vid ecklesiastikårets ingång på grund av försörjningsplikt underhöll barn under 16 års ålder, erhåller såsom barn-tillägg 12 kronor för kvartal och varje sålunda underhållet barn, dock med iakttagande av att barntillägget icke må till beloppet överstiga det procentuella tillägget.

Dyrtidstillägg får tillgodonjutas för samma tid, för vilken emeritilön utgår.

Dyrtidstillägg å emeritilön utgår jämväl för tid, då densamma uppbäres av förutvarande innehavarens änka eller barn eller på grund av bestämmelserna i kungörelsen den 17 december 1926 (nr 528) av prästerskapets änke- och pupillkassa, dock att för sist omnämnd tid endast procentuellt tillägg må utgå.

Någon ändring i dessa bestämmelser för ecklesiastikåret 1928—1929 synes mig icke böra ifrågasättas.

Vad beträffar det procenttal, efter vilket dyrtidstillägget för innehavare av emeritilön skall utgå, har, såsom jag förut erinrat, statsrådet och chefen för finansdepartementet beräknat levnadskostnadsindex för budgetåret 1928—1929 till 171. I anslutning härtill torde man för budgetåret 1928—1929 hava att räkna med ett procenttal av 19.

Jag övergår härefter till att behandla *dels* frågan om *kostnaden för dyrtidstillägget* under ecklesiastikåret 1928—1929, därest detta tillägg kommer att utgå enligt de av mig förordade grunderna, *dels ock* spörsmålet om *kyrkofondens förmåga att bära den på fonden belöpande andelen av sayda kostnad*.

Enär endast 3 pastorat med tillhopa 7 prästerliga befattningshavare den 1 maj 1928 ingå i ny lönereglering och antalet präster, berättigade att uppbära dyrtidstillägg, icke heller av annan anledning kan beräknas undergå någon större ökning, torde sammanlagda dyrtidstilläggsbeloppet under ecklesiastikåret 1928—1929 komma att endast jämförelsevis obetydligt överstiga den faktiska totalkostnaden för innevarande ecklesiastikår. Avvikelsen från det i Kungl. Maj:ts framställning i ämnet till 1927 års riksdag beräknade beloppet för prästernas dyrtidstillägg är däremot avsevärt större, beroende därpå att riksdagen bestämde delvis andra grunder för dyrtidstilläggets utgående än som av Kungl. Maj:t då föreslogs.

På grund av stadgandet i 4 § lagen den 30 augusti 1918 kommer en del av dyrtidstillägget till det ordinarie prästerskapet och de ständiga adjunkterna i nyreglerade pastorat att påvåla pastoraten i form av ökade församlingsavgifter inom den stadgade ramen av 6 öre per 10-krona av hela inkomstbeloppet. Återstoden av tillägget till nämnda befattningshavare får kyrkofonden vidkännas *dels* i form av minskad inkomst av arrendemedel, lägenhetsavgälder och räntor, vilka eljest skulle från pastoraten hava inlevererats till fonden enligt 3 § 5 mom. kyrkofondslagen, *dels* genom ökad utbetalning av skogsförsäljningsmedel, som tillkomma pastoraten enligt 19 §

4 mom. prästlöneregleringslagen, dels ock genom förhöjda bidrag till pastoraten enligt 21 § sistnämnda lag. Vad åter angår dyrtidstillägget till adjunkter i egentlig bemärkelse, kontraktsadjunkter, stiftsadjunkter, kontraktsprostar, emeriti och sjuklediga extra ordinarie präster drabbar kostnaden härför allenast kyrkofonden.

Beträffande *kostnaden för dyrtidstilläggen* under ecklesiastikåret 1928—1929 och dess fördelning mellan pastoraten och kyrkofonden har inom ecklesiastikdepartementet verkställts en approximativ beräkning, vars resultat sammanförts i efterföljande tablå.

	Summa dyrtidstillägg	Av totalbeloppet be- strides av:	
		pastoraten	kyrkofonden
	Kronor	Kronor	Kronor
Ordinarie präster och ständiga adjunkter	4,320,000	1,720,000	2,600,000
Adjunkter i egentlig bemärkelse	110,000	—	110,000
Kontraktsadjunkter m. fl.	13,000	—	13,000
Kontraktsprostar	28,000	—	28,000
Emeriti	115,000	—	115,000
Sjuklediga extra ordinarie präster	3,000	—	3,000
	4,589,000	1,720,000	2,869,000

Såsom synes av tablån beräknas utgifterna för prästernas dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1928—1929 enligt föreslagna grunder uppgå till ett sammanlagt belopp av omkring 4,589,000 kronor, varav cirka 1,720,000 kronor skulle bestridas av de särskilda pastoraten, under det att omkring 2,869,000 kronor skulle komma att belasta kyrkofonden.

Jag kommer härefter till frågan om *kyrkofondens förmåga att bära* den på fonden belöpande andelen av *utgifterna för dyrtidstillägget*.

Enligt å statskontorets fondbyrå verkställda approximativa beräkningar uppgick kyrkofondens behållning den 31 december 1926 till omkring 33,200,000 kronor. Fondens fordran hos domänstyrelsen kunde samma dag uppskattas till cirka 4,728,000 kronor. Den 31 december 1927 hade enligt å fondbyrå verkställda beräkningar fondens behållning ökat till omkring 37,630,000 kronor. Fordringarna hos domänstyrelsen kunde då approximativt beräknas till 4,546,000 kronor. I förevarande sammanhang torde det vara riktigast att icke räkna med de hos domänstyrelsen inestående medlen, enär enligt 1910 års ecklesiastika lönelagstiftning med begreppet kyrkofonden avses endast de medel, som befinna sig under statskontorets förvaltning. Kyrkofondens inkomster under år 1927 kunna alltså anses hava överstigit dess utgifter — dyrtidstillägget inberäknat — för samma tid med 4,430,000 kronor.

I § 5 första stycket lagen den 30 augusti 1918 (nr 724) om krigstidsunderstöd stadgas, att kyrkofonden icke må för något år i vidsträcktare mån tagas i anspråk för gäldande av krigstidsunderstöd än som motsvarar fondens återstående överskott för närmast föregående kalenderår, sedan samtliga fonden eljest åliggande utgifter blivit bestridda. Till bestridande av kostnaden för dyrtidstillägg för ecklesiastikåret 1928—1929 lärers således enligt detta författningsrum få disponeras ett belopp motsvarande skillnaden mellan fondens inkomster år 1927 och dess så att säga ordinarie utgifter (d. v. s. de utgifter, som icke hänföra sig till dyrtidstillägget) under samma år.

Såsom framgår av det förut sagda har fonden under år 1927 ökat med cirka 4,430,000 kronor. Fondens utgifter för dyrtidstillägg under samma år beräknades i det vid proposition nr 142 till 1927 års riksdag i utdrag fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 11 februari 1927 till omkring 2,789,000 kronor. Ett belopp av cirka 7,219,000 kronor skulle således få användas för bestridande av dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1928—1929. Då fondens utgifter för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1928—1929 beräknats komma att uppgå till omkring 2,869,000 kronor, möter med hänsyn till förenämnda lagbestämmelse intet hinder för beviljande av dyrtidstillägg enligt de grunder, för vilka i det föregående redogjorts.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna de av mig i det föregående förordade allmänna grunderna för beviljande av dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1928—1929 till de prästmän, som finnas omförmälda i lagen den 30 augusti 1918 (nr 724) angående krigstidsunderstöd åt präster i nyreglerade pastorat samt åt vissa extra ordinarie präster och innehavare av prästerliga emeritlöner, i lagen den 19 november 1920 (nr 844) angående dyrtidstillägg åt kontraktsprostar samt i lagen den 21 november 1925 (nr 455) angående särskilda lönetillägg (ödebygdstillägg) vid vissa prästerliga befattningar inom Härnösands och Luleå stift.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.